

Nr 64

Av herr **Åkesson m. fl.**, *angående viss ändring av 18 § lagen om ekonomiska föreningar.*

Enligt 18 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar (föreningslagen) äger sådan förening ej under ett medlemskaps varaktighet verkställa annan utbetalning till medlemmen av sina tillgångar än ren vinstutdelning eller återbetalning av insatsmedel efter generell nedsättning av insatsernas belopp. Insatsmedel får i övrigt utbetalas till medlem endast i samband med hans avgång ur föreningen. Denna tolkning har bekräftats av regeringsrättens utslag den 12 december 1957 på besvär av Skånska lantmännens centralförenings lokalförening i Björkeröd u. p. a.

Denna begränsning av möjligheterna att disponera över insatskapitalet i den mån det överskjuter stadgat minimum medför svårigheter för vissa ekonomiska föreningar. Inom stora delar av föreningsrörelsen har nämligen medlemmarna i sparsyfte betalat insatser utöver vad de stadgeenligt är skyldiga. Därvid har både medlemmarna och föreningsledningarna haft den uppfattningen, att »överskottsinsatsmedel» skulle kunna återbetalas efter s. k. partiell uppsägning och att total uppsägning ej under alla förhållanden skulle erfordras för att rätt till utbetalning av överskottet skulle föreligga. Detta system med överteckning förekommer särskilt inom konsumentkooperationen och är av stor betydelse för denna folkrörelses kapitalbildning.

Jämväl för jordbrukskooperationen är denna fråga om möjlighet till partiell återbetalning av insatsmedel av stor vikt. Den numera fastslagna tolkningen av 18 § föreningslagen skapar nämligen en betydande nackdel för föreningsrörelser med sådan flerledsorganisation som jordbrukskooperationens. Med flerledsorganisation avses att en organisation har primärmedlemmarna anslutna till lokala föreningar med t. ex. en kommun som sitt verksamhetsområde. Dessa lokalföreningar är anslutna till länsföreningar, vilka i sin tur har bildat en riksorganisation. En länsförening har inga andra medlemmar än lokalföreningar och dessa avgår principiellt sett aldrig ur länsföreningen. Lokalföreningarnas medlemmar är i huvudsak fysiska personer och någon gång även juridiska personer, som i vart fall principiellt sett icke kan antas ha för avsikt att kvarstå i sin lokalförening till dess denna upplöses. Inom organisationer av detta slag uppsamlas insatskapitalet på så sätt, att primärmedlemmarna genom avdrag från likvider och

återbärningar erlägger ett insatsbelopp till lokalföreningarna. Huvuddelen härav erlägger därefter i sin tur lokalföreningarna till en länsförening såsom sin insats där. Av denna går en del vidare till riksorganisationen. Lokalföreningarna måste av hänsyn till den s. k. medlemsvården och av rättviseskäl i största möjliga utsträckning återbetala medlemmarnas insatskapital, då medlemmarna avgår ur föreningen. Sådan återbetalning torde också ligga i linje med de kooperativa principer, som varit vägledande vid den nuvarande föreningslagens tillkomst. Lokalföreningen saknar emellertid på grund av bestämmelsen i 18 § föreningslagen möjlighet att återfå motsvarande belopp från den länsförening, vari lokalförening är medlem, eftersom lokalföreningen icke avgår därur. De gällande reglerna skapar svårigheter för lokalföreningarnas kapitalbildning. För att kunna tillgodose de avgående primärmedlemmarna måste hos dessa föreningar en särskild kapitalbildning ske. Till följd av 18 § föreningslagen och skyldigheten att erlagga insats i länsföreningen disponerar lokalföreningen nämligen som visats aldrig över hela det av primärmedlemmen erlagda insatskapitalet; den del därav som erlagts till länsföreningen blir lagligen bunden där. Då primärmedlemmen avgår måste denna del av hans insatser i realiteten täckas av annan del av föreningens kapitalanskaffning. Lokalföreningen måste således för sina varor och tjänster betinga sig ett pris, som är tillräckligt icke blott för en normal kapitalanskaffning utan också för att bilda det särskilda kapital, som kräves för att tillfredsställa medlems rätt vid avgång. I den mån denna kapitalbildning sker genom öppna fondavsättningar, drabbas den också av skatt och blir därigenom ytterligare betungande.

För jordbrukskooperationen skapar 18 § föreningslagen en svårighet av det berörda slaget även i förhållandet mellan förening och primärmedlem, om medlemmarnas insatsskyldighet är anknuten till ett visst växlande förhållande och ej fixerad en gång för alla. Jordbrukets ekonomiska föreningsrörelse har i sina normalstadgar, som följts av de flesta dithörande föreningar, den konstruktionen, att beloppet för varje insats är fixerat men att antalet insatser, varmed medlemmen skall deltaga, följer antingen hans omsättning med föreningen eller hans brukade ägoareal. Minskar omsättningen eller hans »insatspliktiga» areal, kan det på minskningen fallande antalet insatser till följd av 18 § föreningslagen icke återbetalas förrän medlemskapet helt upphör. Primärmedlemmen får dessförinnan finna sig i att ha ett större belopp bundet hos föreningen än han skulle behövt erlägga, om han inträdde i det förändrade läget. Har t. ex. en äldre medlem betalat insatser för två fastigheter om tillhopa 50 hektar, kan han icke förrän vid sin avgång återfå någon del av insatsen även om han före avgången överlåter den ena fastigheten om exempelvis 25 hektar. Han måste således deltaga med dubbelt så många insatser som den som köper sistnämnda fastighet och blir medlem för den. Detta skapar synnerligen

stora goodwillsvårigheter på grund av den ur medlemmarnas synvinkel uppenbara orättvisa som till följd härav uppstår medlemmarna emellan.

Även från bostadskooperationens sida har man förklarat sig i princip ansluta sig till de här ovan framförda önskemålen om lagändring i ifrågasvarande hänseende, enär frågan om partiell återbetalning av insatser kan bli aktuell även för de till denna folkrörelse anslutna ekonomiska föreningarna.

Det är således ett starkt önskemål bland annat hos ett stort antal ekonomiska föreningar, att 18 § föreningslagen ändras så att partiell återbetalning av medlems insatsmedel i sådana föreningar kan ske.

Med stöd av ovanstående hemställes,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t begära utredning rörande sådan ändring av 18 § lagen den 1 juni 1951 om ekonomiska föreningar att medlem i ekonomisk förening måtte helt eller delvis kunna återfå den del av sitt insatskapital, som överskjuter det i stadgarna föreskrivna minimikapitalet, utan att medlemmen behöver säga upp sitt medlemskap.

Stockholm den 22 januari 1958

Sten Åkesson

Uno Olofsson

Carl Albert Anderson

N. Yngve Nilsson

Ivar Persson

Nr 65

Av herr **Åkesson**, om vidgad offentlighet beträffande promemorior i resningsärenden hos högsta domstolen.

(Lika lydande med motion nr 97 i Andra kammaren)

Stockholm den 22 januari 1958

Sten Åkesson
